

Monsterproject Veertien Achttien

De Grote Oorlog in 261 verhalen

Tom Tacken, verslaggever voor het Brabants Dagblad, is sinds 2008 bezig met een monsterproject.

In 261 weken (de precieze duur van WO I) vertelt hij iedere week een verhaal over een persoon uit de Eerste Wereldoorlog. *Veertien Achttien* heet zijn avontuur, dat als een podcast begon. Inmiddels verspreidt de 48-jarige Tacken, afgestudeerd politicoloog, zijn *Veertien Achttien*-verhalen (als mp3 en Word-bestand) via een wekelijkse e-mailnieuwsbrief.

Hans Vermeer is
redacteur van Kleio.

Waar komt jouw fascinatie voor de Eerste Wereldoorlog vandaan?

‘Niet van de middelbare school, in elk geval. Ik vermoed dat we er op een woensdagnamiddag in de geschiedenisles klaar mee waren. Snel door naar de Tweede Wereldoorlog. En dat valt vanuit Nederlandse optiek natuurlijk ook te billijken. In plaats en tijd staat deel twee van de wereldoorlog dichterbij ons. Maar je kunt ’40-’45 niet bevatten zonder ’14-’18 eerst te doorgronden: een verre van originele gedachte. De Grote Oorlog greep mij halverwege de jaren tachtig in de Vlaamse Westhoek bij de keel. Gezellige streek, die Westhoek. Tot ik ging

“Zinloos” is het adjectief dat het eerst in je opkomt bij de gedachte aan al die doden in die zeeën van slijk’

dwalen over een van die vele Commonwealth-begraafplaatsen. Daar lagen leeftijdsgenoten in Vlaamse velden: *age* 18. Sommigen hadden niet eens een leeftijd: *Known Unto God*. De Eerste Wereldoorlog, waar was dat in godsnaam goed voor geweest? Ik ben gaan lezen en lezen, zonder ooit een bevredigend antwoord op die vraag te vinden. Misschien dat juist daardoor die Grote Oorlog zo fascineert. ‘Zinloos’ is het adjectief dat het eerst in je opkomt bij de gedachte aan al die doden in die zeeën van slijk.’

Hoe kwam je op het idee om met Veertien Achttien te beginnen?

‘Dat moet op de fiets naar mijn werk zijn ontstaan. Ik doodde de tijd met het luisteren naar historische podcasts. Iedere zondag laadde ik enthousiast OVT, het radioprogramma van de VPRO, op mijn mp3-spelertje. Later kwamen daar ook de verhalen van ‘echte’ podcasters bij, zoals die van Bob Packett uit Amerika, een leraar geschiedenis die thuis achter zijn microfoon gaat zitten en de luisteraars op pak-

kende wijze door de wereldgeschiedenis heen praat. Dat leek mij ook wel wat. Mijn podcast noemde ik ‘Sterke Geschiedenis’. Microfoon aangeschaft en een plopfilter geconstrueerd door een nylonkous van mijn vrouw over een stalen closetrolhouder te spannen. ‘Meer moet dat niet zijn’, zeggen de Vlamingen dan. Het ging van farao Achnaton tot Bobby Sands, maar onderweg pikte ik ook Wilfred Owen op: de dichter-soldaat uit de Grote Oorlog wiens moeder in Engeland op Wapenstilstandsday te lezen kreeg dat haar zoon in Frankrijk alsnog gesneuveld was. Na een dertigtal afleveringen kwam ik tot de slotsom dat het zand van *Sterke Geschiedenis* al te los was. Het idee rijpte om me te beperken tot één onderwerp: de Eerste Wereldoorlog. Iedere week van die oorlog zou ik kunnen vertellen wat er zoal gebeurd was. Maar ik bedacht al snel dat zo’n chronologische opsomming van feiten niet al te spannende luisterkost op ging leveren. Toen kwam ik op het idee om iedere week op zoek te gaan naar een mens van vlees en bloed, die bij een van die wapenfeiten hoorde. Als ik dat de oorlog lang volhield, als ik 228 weken lang de oorlog letterlijk van een gezicht kon voorzien, dan zou ik aan het eind allicht er wat meer van snappen.’

Wanneer ben je begonnen?

‘Op 28 juni 2008, exact 94 jaar nadat in Sarajevo aartshertog Franz Ferdinand en zijn vrouw werden vermoord. Het was de bedoeling om te eindigen op 11 november 2012, Wapenstilstandsday. Maar gaandeweg heb ik besloten dat de cyclus van vijf jaar tussen Sarajevo en Versailles te mooi was om te negeren. Op 28 juni werd namelijk ook het vredesverdrag in de Spiegelzaal aan de Duitsers voorgelegd: geen toeval natuurlijk. Het worden nu dus 261 afleveringen van steeds een kwartiertje spreektijd. Tel uit je winst.’

Krijg je ook reacties uit het onderwijs?

‘Ik heb vier jaar op rij een gastcollege mogen geven voor de masteropleiding voor geschiedenisdocenten op Fontys Hogescholen in Tilburg. Onder de volgers van Veertien Achttien bevinden zich ook heel wat geschiedenisleraren. Zo af en toe krijg ik te horen dat een van hen een personage uit de reeks in de klas naar voren heeft gehaald. Laatst vroeg een geschiedenisdocent uit Meppel nog of ik er bezwaar tegen had dat hij Veertien Achttien als bronnenmateriaal aan zijn Elektronische Leer Omgeving toevoegde. Geen bezwaar! De eerlijkheid gebiedt me wel te zeggen dat zich in de loop der jaren maar weinig jongeren bij me gemeld hebben. De gemiddelde leeftijd van mijn volgers ligt een stukje boven de veertig, schat ik. Meer mannen dan vrouwen en – curieus genoeg misschien – meer Nederlanders dan Vlamingen. Overigens heeft de Stichting Studiecentrum Eerste Wereldoorlog, die mij de afgelopen jaren trouw heeft gesponsord, een lespakket voor Volksuniversiteiten en HOVO’s ontwikkeld.’

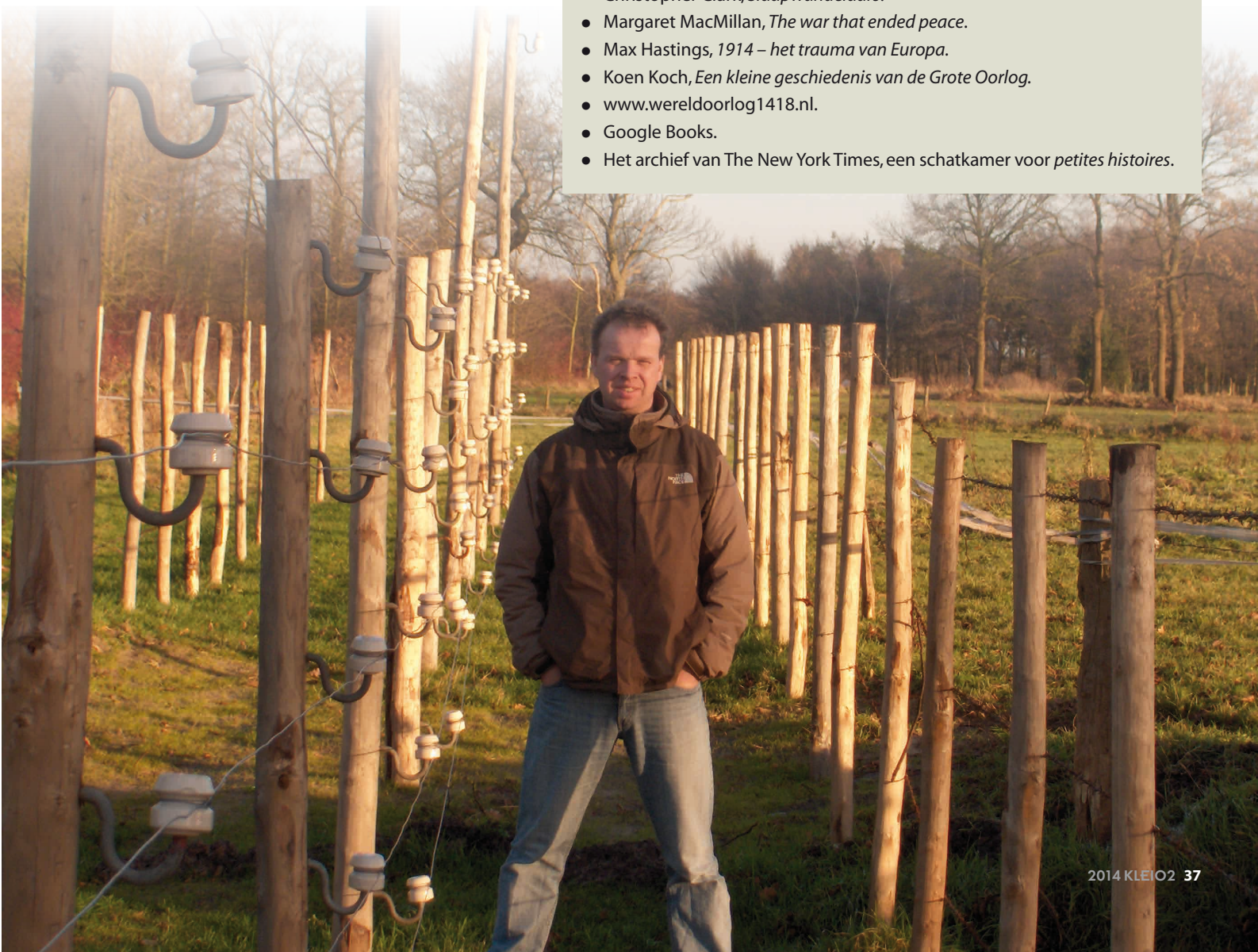
Welke persoon uit de reeks van Veertien Achttien spreekt jou het meest aan?

‘Oei, die keus durf ik niet te maken. Rudyard Kipling, de Britse schrijver die zijn zoon Jack kwijtraakte aan de oorlog? Of Käthe Kollwitz, de Duitse beeldhouwster die haar zoon Peter verloor? Piete Kuhr, het Duitse meisje dat een dagboek bijhield, of John Condon, de Ierse knaap die *age 14* op zijn oorlogsgraf heeft staan? Raymond Poincaré, de Franse president die voor de oorlog de anti-Duitse stemming heeft opgepookt, of zijn aartsvijand Georges Clemenceau, die als een tijger de Fransen naar de victorie voerde? Charles Whittlesey, de Amerikaanse held van *The Lost Battalion* die na de oorlog zelfmoord pleegde, of Jan Syrový, de Tsjechische held die, eenmaal premier, Hitler de hand drukte om later door de communisten als nachtwaker bij een panorama van een historische veldslag te werk ►

**Tom Tacken bij de
Dodendraad van
Baarle-Nassau.**

De beste bronnen over WO I volgens Tom Tacken

- Barbara Tuchmann, *De kanonnen van augustus*.
- Christopher Clark, *Slaapwandelaars*.
- Margaret MacMillan, *The war that ended peace*.
- Max Hastings, *1914 – het trauma van Europa*.
- Koen Koch, *Een kleine geschiedenis van de Grote Oorlog*.
- www.wereldoorlog1418.nl.
- Google Books.
- Het archief van The New York Times, een schatkamer voor *petites histoires*.

Het graf van John Kipling, de enige zoon van schrijver Rudyard Kipling. St Mary's Advanced Dressing Station Cemetery, Haisnes, Frankrijk. Foto: Mark Kilner.

te worden gesteld? Sorry, ik kan niet kiezen. Iedere week heb ik me laten verrassen. Henry Ford bijvoorbeeld. Die kennen we als superkapitalist en antisemiet. Maar hij heeft ook een oprechte poging ondernomen om vanuit Amerika een eind aan de oorlog in Europa te gaan maken. Hij voer uit op een oceaanstomer vol vredespelgrims. Maar die kregen op volle zee ruzie met elkaar en Ford werd ziek. Dat zijn voetnoten waar je even stil bij valt. “Ik volg Veertien Achttien al heel lang”, mocht ik als reactie van Maarten van Rossem op mijn site plaatsen. “De attractie schuilt natuurlijk bovenal in het individuele verhaal dat de grotere, in feite volstrekt bizarre geschiedenis overtuigend vertelt.” Die heb ik in mijn zak gestoken, zul je begrijpen.’

Welke gebeurtenis uit de Grote Oorlog heeft voor jou bijzondere betekenis?

‘Het Kerstbestand van 1914 is het mooiste verhaal dat de oorlog te vertellen heeft. Hoe Duitsers en Britten – Fransen in veel mindere mate – uit hun loopgraven klommen en samen kerstliedjes zongen, voetbalden, hun doden begroeven. Het is de rest van de oorlog nooit meer herhaald. Maar 7 juni 1917, de Mijnslag bij Mesen, vind ik ook een fascinerende geschiedenis. De Britten lieten die dag onder de Duitse linies 19 mijnen ontploffen. Kraters, veel te rond van vorm, getuigen er in het landschap nog van. Een ervan is omgedoopt in *Pool of Peace*. Aan de overkant ligt een kleine begraafplaats, *Lone Tree Cemetery* geheten. Je moet voorbij het erf van een boer om er te geraken. Er liggen Ierse jongens, die op het afgesproken tijdstip naar de Duitse linies

renden, ook al was hun mijn nog niet de lucht in gevlogen. De dood was in de Grote Oorlog al te vaak plichtsgetrouw.’

Heb je mensen gesproken die aan de oorlog een herinnering hebben?

‘Levende getuigen van de oorlog heb ik nooit gesproken. Het had gekund misschien, maar ik heb er geen werk van gemaakt. Harry Patch, de laatste soldaat die in de loopgraven heeft gestaan, heb ik wel in Veertien Achttien opgenomen. Er gaat een enorme tragiek uit van die oude mannen, die vaak pas op hoge leeftijd voluit over hun verschrikkelijke ervaringen zijn gaan praten. Ik herinner me een BBC-documentaire over veteranen die rond hun honderdste verjaardag nog één keer teruggingen naar de Franse en Vlaamse slagvelden. Eén zo’n oude baas – bij de aftiteling las ik dat hij inmiddels was overleden – ging op een muurtje langs een begraafplaats zitten om dikke tranen te kunnen huilen.’

Hoe lang ga je met Veertien Achttien door?

‘Ik had eigenlijk al klaar moeten zijn, maar de troepen hebben me onderweg ingehaald. Tja, werk en gezin vragen ook de nodige energie. Een wekelijkse productie van één aflevering hield ik op den duur niet meer vol. In 2012 heb ik daarom een *sabbatical year* ingelast, met als gevolg dat ik nu op 28 juni 2014 pas mijn finish bereik. Dat is wel mooi de dag waarop het dus allemaal honderd jaar geleden begon, in Sarajevo. Is Veertien Achttien daarmee gedaan? Niet helemaal, want ik ben met een vertaler aan de slag voor een doorstart in het Engels: *The First World War, a hundred years ago today!* En daarna? In 2039 begin ik aan mijn podcast over de Tweede Wereldoorlog. Maar niet heus!’ ■

De afleveringen zijn inmiddels op negen cd's van steeds een half jaar verzameld. De tiende en laatste cd verschijnt eind juni van dit jaar.

Voor meer informatie: www.veertienachttien.nl.